

Forekomst af kroniske sygdomme i befolkningen (RUKS og LPR)

2. maj 2024

Af Bodil Helbech Kleist, BOHH@kl.dk

Man bruger ofte det nationale register RUKS til at opgøre antallet af kronisk syge borgere i Danmark. Dette register omfatter dog kun syv udvalgte kroniske sygdomme (somatiske). I denne opgørelse suppleres data fra RUKS med diagnosedata for otte andre sygdomme fra Landspatientregisteret, herunder særligt hjertekarsygdomme og muskelskeletlidelser. Antallet af kronisk syge borgere i 2022 stiger dermed fra 1,1 mio. borgere jf. RUKS alene til 1,8 mio. borgere i denne opgørelse (med 15 sygdomme). Antallet af nye sygdomstilfælde stiger tilsvarende fra ca. 65.000 til knap 200.000 årligt. Hver anden med nydiagnosticeret kronisk sygdom, har dog allerede en af de andre udvalgte kroniske sygdomme.

HOVEDKONKLUSIONER

- I alt 1,8 mio. danskere har mindst én ud af 15 udvalgte kroniske sygdomme. Det svarer til hver tredje borger. Baseret på syv sygdomme i RUKS alene gælder det "kun" hver femte.
- Hvert år er der 193.000 borgere, der debuterer med én af de 15 sygdomme. I RUKS alene er der ca. 65.000 borgere med nydiagnosticeret sygdom.
- Hver tredje borger med de 15 sygdomme, har mindst to af sygdommene (38 pct.). Halvdelen af de nye sygdomstilfælde (55 pct.) har allerede i forvejen mindst en af de andre sygdomme.
- Hvis man ekskluderer astma og forhøjet blodtryk fra listen af sygdomme, er der i alt 1,4 mio. danskere med kronisk sygdom og 163.000 nye tilfælde årligt.
- Denne opgørelse undervurderer forekomsten de kroniske sygdomme, som i høj grad behandles udelukkende i primærsektoren, fx forhøjet blodtryk og slidgigt.

BAGGRUND

I opgørelser af forekomsten af kronisk sygdom i befolkningen tages ofte udgangspunkt i Register for Udvalgte Kroniske sygdomme (RUKS), som omfatter 7 kroniske sygdomme. Herved overses dog en del kroniske sygdomme i befolkningen, herunder hjertesygdom, kroniske leversygdomme, rygsygdomme og hypertension. Det betyder at forekomsten af kronisk sygdom i befolkningen bliver undervurderet.

SÅDAN HAR VI GJORT

Her opgøres forekomsten af 15 kroniske sygdomme i befolkningen ud fra en kombination af RUKS og diagnoser fra Landspatientregisteret. Dels opgøres prævalensen (alle tilfælde pr. 1/1) og dels opgøres incidensen (nye tilfælde årligt). Der tages udgangspunkt i diagnoser stillet i hospitalssektoren i løbet af de foregående 10 år (aktions og bi-diagnoser).

INDHOLD

HOVEDKONKLUSIONER	2
BAGGRUND	3
Antal borgere med kronisk sygdom.....	5
Nye tilfælde af kronisk sygdom.....	6
BILAG 1 - Afgrænsning af sygdomme i LPR alene	8

BAGGRUND

Denne opgørelse af kronisk sygdom forsøger at supplere det nationale register over udvalgte kroniske sygdomme (RUKS) med information om andre kroniske sygdomme alene ud fra diagnoser i hospitalssektoren (Landspatientregisteret (LPR)). Formålet er at skabe et mere retvisende billede af omfanget af kronisk sygdom end opgørelse af kun syv udvalgte sygdomme kan give. I denne opgørelse tilføjes otte andre sygdomme af en væsentlig udbredelse, som ikke er med i RUKS, fx hjertekarsygdomme og muskelskeletsygdomme samt kroniske leversygdomme. Der er i alle tilfælde tale om somatiske sygdomme af kronisk/langvarig karakter.

Boks 1

Inkluderede sygdomme

Fra RUKS

- Type 1 diabetes
- Type 2 diabetes
- KOL
- Astma*
- Leddegigt**
- Osteoporose (knogleskørhed)
- Demens

Fra LPR alene (kun diagnoser fra hospitalssektoren)

- Hjertesygdom, herunder:
 - o Iskæmisk hjertesygdom
 - o Hjertesvigt
- Apopleksi (blodprop i hjernen)
- Hypertension (forhøjet blodtryk) *
- Slidgigt
- Rygsygdomme
- Inflammatoriske leedsygdomme**
- Kroniske leversygdomme

* Sygdommen ekskluderes i dele af opgørelserne pga. mange milde tilfælde og stor udbredelse.

** Leddegigt (RUKS) og inflammatoriske leedsygdomme (LPR) overlapper delvist, men LPR-kategorien er bredere.

Afgrænsningen af borgere med kroniske sygdomme i Register for Kroniske Sygdomme (RUKS) følger algoritmerne herfor ([her finder du dokumentation bag](#)). Registeret er afledt af andre registre, da det tager udgangspunkt i en kombination af diagnoser fra Landspatientregisteret og indløste recepter på medicin fra Lægemiddelstatistikregisteret. På denne måde kompenseres der for, at der ikke findes nationalt indberettede diagnoser fra primærsektoren. Borgere, som kun behandles i primærsektoren, kan således stadig identificeres via sygdoms-specifik medicin (hvis de får det). RUKS dækker aktuelt syv somatiske kroniske sygdomme (se boks 1). Vær opmærksom på, at algoritmerne bag RUKS netop er blevet opdateret i december 2023 (på esundhed.dk), men denne opgørelse er baseret på et tidligere dataudtræk fra Sundhedsdatastyrelsen og derfor baseret på de gamle algoritmer.

Afgrænsningen af øvrige otte sygdomme ud fra LPR alene følger en mere simpel logik udelukkende med udgangspunkt i diagnoser de seneste 10 år (se boks 2). Der er i både tale om sygdomme, der stort set altid vil medføre hospitalskontakt og (fx apopleksi/blodprop i hjernen, hjertesvigt, iskæmisk hjertesygdom), og sygdomme som ofte håndteres udelukkende i

primærsektoren, fx hypertension (forhøjet blodtryk) og artrose (slidgigt), og som derfor vil være undervurderet med denne brug af hospitalsdiagnoser¹.

Borgere inkluderes i populationen af kronisk syge, hvis de har fået registreret diagnosen i løbet af de seneste 10 år. Denne grænse er valgt, da det er den typiske grænse anvendt i RUKS. Fordelen ved en afgrænsning bagud i tid er, at man minimerer risikoen for at fejlregistreringer hober sig op over tid, samt at sygdomstilfælde, som ikke har givet anledning til hospitalskontakt de seneste 10 år (og dermed sandsynligvis ikke er så alvorlige) frasorteres. Der kan dog også være mulighed for at inkludere borgere, som fik stillet diagnosen for op til 10 år siden, men som reelt ikke i dag lider af sygdommen længere. Det vil føre til overvurdering af relevante sygdomstilfælde.

Boks 2

Afgrænsning af kroniske sygdomme ud fra LPR alene

Forekomsten af kronisk syge borgere (prævalensen) opgøres som antallet af personer, der har fået registreret den pågældende sygdomsdiagnose i løbet af de foregående 10 år. Ved opgørelse af forekomsten pr. 1/1 2022 indgår diagnosedata for perioden 1. januar 2012 til 31. december 2021. Både bi-diagnoser og aktionsdiagnoser medtages.

Nye sygdomstilfælde (incidensen) identificeres på det tidspunkt, hvor diagnosen inden for den pågældende sygdomsgruppe, registreres på personen for første gang (siden 1995). Nye sygdomstilfælde i 2021 er personer, som for første gang får registreret diagnosen i løbet af 2021 (1. januar 2021-31. december 2021). Nogle af disse personer kan have haft andre af de udvalgte sygdomme før 2021 og er således ikke nødvendigvis debutanter ift. alle kroniske sygdomme.

Forbehold vedr. primærsektoren: Personer, som udelukkende diagnosticeres og behandles i primærsektoren, vil ikke indgå i opgørelsen. Det gælder sandsynligvis i høj grad hypertension og slidgigt, hvis udbredelse dermed vil være undervurderet. Personer som debuterer med sygdommen i primærsektoren og først senere er i kontakt med hospitalsvæsenet vil fremgå med forsinket debutdato.

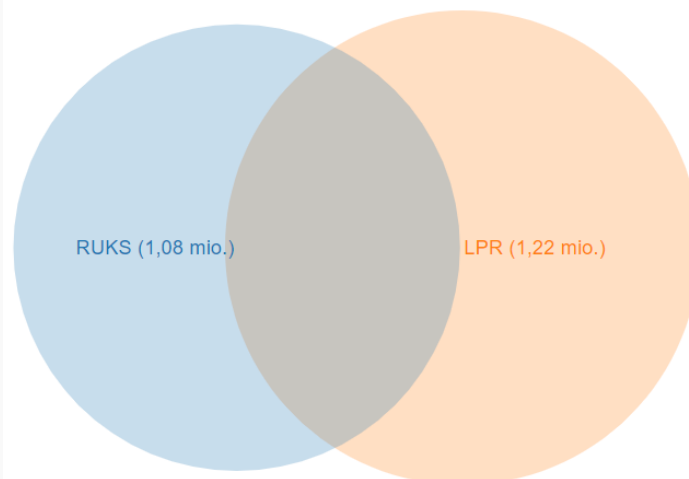
¹ Andre opgørelser tyder på, at ca. 20 pct. har hhv. forhøjet blodtryk og slidgigt, mens denne opgørelse kun finder, at 7 pct. har det.

Antal borgere med kronisk sygdom

Ifølge RUKS alene er der pr. 1/1 2022 i alt 1,1 mio. borgere med mindst én ud af syv udvalgte kroniske sygdomme (KOL, astma, diabetes, demens m.m.). På samme tidspunkt er der i alt 1,2 mio. borgere med mindst én ud af otte udvalgte sygdomme baseret alene på LPR (muskelskeletsygdomme, hjertekarsygdomme eller leversygdomme). En væsentlig del af borgerne går dog igen i de to afgrænsninger (ca. 40 pct.), da mange borgere har flere samtidige sygdomme. I alt er der således **1,8 mio. borgere**, der har mindst én ud af de 15 sygdomme. Det svarer til ca. hver tredje borger (31 pct.). Mere end hver tredje af disse (38 pct.) har mindst 2 af sygdommene (703.000 borgere).

Figur 1

Antal borgere med 15 udvalgte kroniske sygdomme ud fra hhv. RUKS og LPR alene

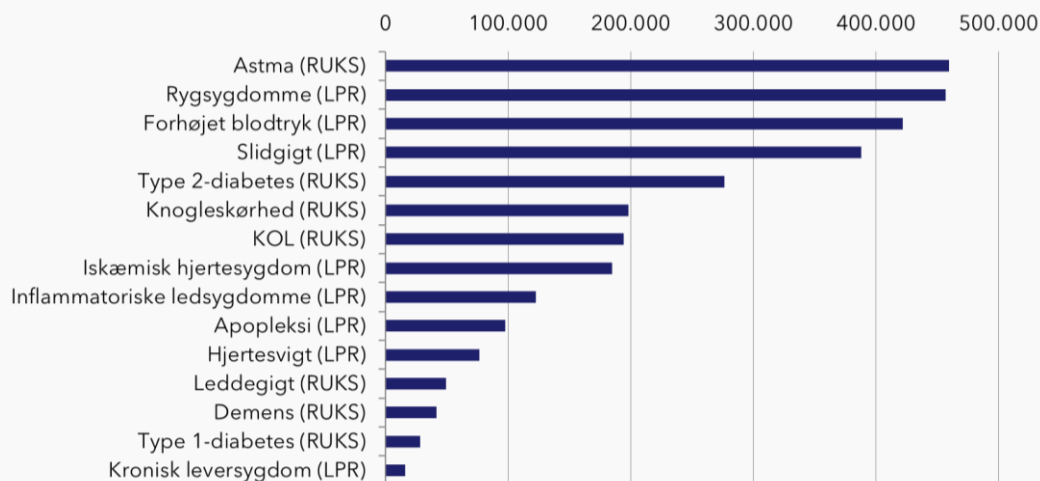
Note: Se boks 2 og bilag 1 for nærmere afgrænsning af sygdomme i LPR.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Sundhedsdatastyrelsen og Danmarks Statistik.

De hyppigste diagnoser er astma, forhøjet blodtryk og rygsygdomme, med mindst 400.000 i hver kategori svarende til 7-8 pct. af befolkningen. Da astma og forhøjet blodtryk kan betragtes som lettere sygdomme, hvor mange lever et relativt upåvirket liv, er der også fortaget en optælling af kronisk syge *uden* disse to sygdomme: Der er i alt 1,4 mio. danskere, der pr. 1/1 2022 har mindst én ud af 13 udvalgte kroniske sygdomme (ekskl. astma og forhøjet blodtryk).

Figur 2

Forekomst af 15 udvalgte kroniske sygdomme pr. 1/1 2022

Note: Se boks 2 og bilag 1 for nærmere afgrænsning af sygdomme i LPR.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Sundhedsdatastyrelsen og Danmarks Statistik.

Nye tilfælde af kronisk sygdom

Ifølge RUKS alene er der i løbet af 2021 i alt 65.000 borgere med en nydiagnosticeret kronisk sygdom (7 udvalgte). I løbet af 2021 er der tilsvarende 134.000 borgere med nyregistreret kroniske sygdomme (otte udvalgte) baseret på LPR alene (muskelskeletsygdomme, hjertekar-sygdomme eller leversygdomme). I alt er der **193.000 borgere**, der har fået registreret mindst én ud af de 15 sygdomme for første gang i 2021². Det svarer til, at 3 pct. af befolkningen hvert år får registreret en af de 15 sygdomme for første gang. Halvdelen af disse borgere (55 pct.) har dog andre af de 15 sygdomme allerede før 2021, og er således ikke debutanter ift. alle kroniske sygdomme.

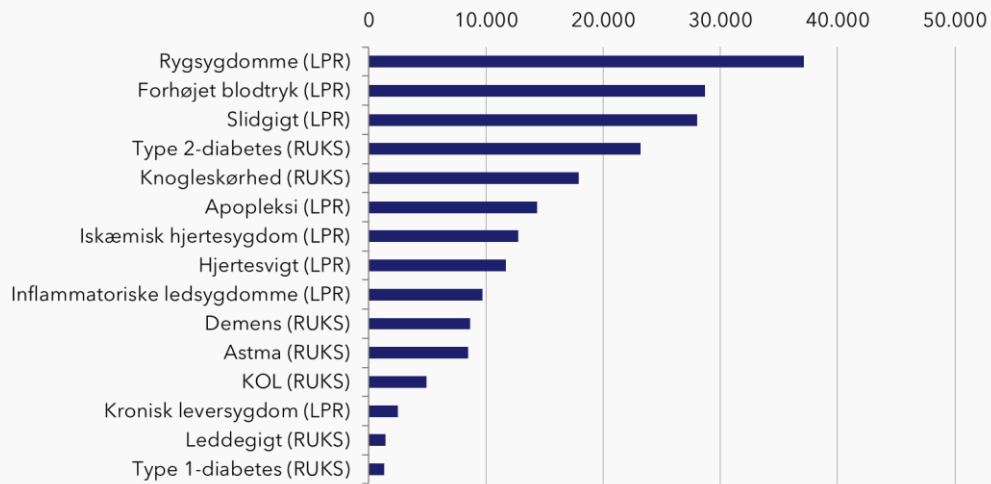
Da astma og forhøjet blodtryk kan betragtes som lettere sygdomme, hvor mange lever et relativt upåvirket liv, er der også fortaget en optælling af nye tilfælde af kronisk syge uden disse to sygdomme: Der er i alt 163.000 borgere, der i løbet af 2021 har fået registreret mindst én ud af de 13 sygdomme for første gang (ekskl. astma og forhøjet blodtryk).

De hyppigste sygdomme blandt nye tilfælde (incidens) er ryg sygdomme, forhøjet blodtryk og slidgigt med hver omkring 30-40.000 nye tilfælde årligt.

² En lille del af borgerne går igen i de to afgrænsninger (ca. 5-10 pct.), fordi de har fået (registreret) flere nye sygdomme samme år.

Figur 3

Antal nye tilfælde af 15 udvalgte kroniske sygdomme i løbet af 2021

Note: Se boks 2 og bilag 1 for nærmere afgrænsning af sygdomme i LPR.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata fra Sundhedsdatastyrelsen og Danmarks Statistik.

BILAG 1 - Afgrænsning af sygdomme i LPR alene

Sygdom	Beskrivelse	Diagnosekoder (ICD-10)	Kilde til definition
Inflammatorisk ledsygdom, herunder leddegigt	Omfatter inflammatorisk leddegigt (rheumatoid arthritis), psoriasisgigt og urinsyregigt, samt Morbus Bechterew (spondylitis ankylopoietica).	M05, M06, M07, M08, M09, M10, M11, M12, M13, M14, M45.	Sundhedsprofil for Region Hovedstaden og kommuner 2017 - Kronisk sygdom
Slidgigt	Slidgigt/Artrose i hofte, knæ, fingre m.m.	M15, M16, M17, M18, M19	Sygdomsbyrden i Danmark, 2015, Sundhedsstyrelsen og Statens Institut for Folkesundhed.
Rygsygdomme	Sygdomme/smerter i ryg/rygsøjle	M45, M46, M47, M48, M49, M50, M51, M52, M53, M54	Muskelskeletlidelser i Danmark, Nøgletal 2022.
Apopleksi	Slagtilfælde (blodprop i hjerne / hjerneblødning).	I60, I61, I62, I63, I64, I65.	Sygdomsbyrden i Danmark, 2015, Sundhedsstyrelsen og Statens Institut for Folkesundhed.
Hjertesvigt	Hjertesvigt/ hjerteinsufficiens, herunder kardiomyopati, hypertensiv hjertesygdom med hjertesvigt og lungeødem.	I50, I42, I110, I130, I132, J81.	Inspireret af RKKP's afgrænsning
Hypertension (forhøjet blodtryk)	Forhøjet blodtryk, med eller uden kendt årsag og med eller uden anden sygdom (hjertesygdom, nyresygdom). Overlapper delvist med hjertesvigt.	I10, I11, I12, I13, I15	KL's definition med brug af SKS-browser
Iskæmisk hjertesygdom	Iskæmisk hjertesygdom, herunder akut myokardieinfarkt (blodprop i hjertet) og angina pectoris (hjerterkrampe).	I20, I21, I23, I24, I25.	Sygdomsbyrden i Danmark, 2015, Sundhedsstyrelsen og Statens Institut for Folkesundhed.
Leversygdom	Kronisk leversygdom, herunder fedtlever, leverbetændelse/hepatitis, leverfibrose, levercirrose/"skrumpelever", leverinsufficiens/leversvigt. Herunder alkoholbetinget.	K70, K73, K74	Sygdomsbyrden i Danmark, 2015, Sundhedsstyrelsen og Statens Institut for Folkesundhed.